הִלְכוֹת רֹאשׁ הַשָּׁנָה סִימָן תקפו תקפז

בו: **כג** (פט) בְּיָכוֹל לִתֵּן בְּתוֹכוֹ מַיִם אוֹ יַיִן לְצַחְצְחוֹ, גאֲבָל מֵי רַגְלַיִם, אַף בְּחֹל אָסוּר (צ) מִפְּנֵי הַכָּבוֹד:

תקפז דִּין הַתּוֹקֵעַ לְתוֹךְ הַבּוֹר. ובו ג׳ סְעִיפִים:

א א**הַתּוֹקֵעַ** (א) **בְּתוֹךְ** (ט) **הַבּוֹר** (ב) * **אוֹ בְּתוֹךְ הַמְּעָרָה,** (ג) **אוֹתָם הָעוֹמְדִים בְּתוֹךְ הַבּוֹר וְהַמְּעָרָה יָצְאוּ,** (ד) **וְהָעוֹמְדִים בַּחוּץ,** בְּאִם קוֹל שׁוֹפָר שָׁמְעוּ, (ה) יָצְאוּ, (ו) * **וְאִם קוֹל הַבָּרָה שָׁמְעוּ,** (ז) **לֹא**

כ מִשְׁנָה שָׁם דף ל״ב (ע״ב). ג בְּרַיְיתָא שָׁם דף ל״ג (ע״א).

א מִשְׁנָה רֹאשׁ הַשָּׁנָה (כ״ו) [כ״ז (ע״ב)] וּגְמָרָא שָׁם. ב כְּפִרוּשׁ רַשׁ״י (ד״ה אותן) וְרַמְבַּ״ם בְּפֶרֶק (ב׳) [א׳] (ה״ח).

בַּאֵר הֵיטֵב

א (ט) **הַבּוֹר.** וְהַיְינוּ שֶׁהוּא בְּבִנְיָן תַּחַת הַקַּרְקַע כְּגוֹן מְרַתֶּף. וְנִרְאֶה לִי דְּאִם רַבּוּ בָּנוּי לְמַעְלָה מִן הַקַּרְקַע, אַף עַל פִּי שֶׁמְּקֻצָּתוֹ תּוֹךְ הַקַּרְקַע שְׁרִי. מָגֵן אַבְרָהָם (סק״א):

בֵּאוּר הֲלָכָה

א * אוֹ בְּתוֹךְ הַמְּעָרָה. עַיֵּן מַה שֶּׁכָּתַבְנוּ בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (סק״ב) **דְּבִבְנְיָן שֶׁרַבּוּ עַל הַקַּרְקַע וכו׳,** הוּא דִּבְרֵי הַמָּגֵן אַבְרָהָם (סק״א). וְטַעְמָא מִשּׁוּם דְּעִקַּר קוֹל הַבָּרָה בָּא מֵעִמָּק הַבּוֹר וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב הָרֹאשׁ״ש (פ״ג סי׳ ח) לְשִׁיטַת רַשׁ״י (כז: ד״ה אותן), אֲבָל עַל גַּבֵּי קַרְקַע לֵיכָא קוֹל הַבָּרָה, וּמִסְתַּבֵּר לֵיהּ לְהַמָּגֵן אַבְרָהָם דַּאֲפִלּוּ בְּרֹב הַבִּנְיָן עַל גַּבֵּי קַרְקַע נַמִּי אֵין קוֹל הַבָּרָה נִשְׁמָע. **וּלְפִי זֶה אִם יֵשׁ בַּבַּיִת מָקוֹם נָמוּךְ כְּעֵין בּוֹר וְתָקַע שָׁם, יָצָא. וּמִכָּל מָקוֹם נִרְאֶה דְּכָל זֶה אִם אֵין הַמָּקוֹם הַנָּמוּךְ מֻכָּסֶּה אֶלָּא הוּא מְעֹרָב וּמְחֻבָּר עִם הַבַּיִת, אֲבָל אִם זֶה הַמָּקוֹם מְכֻסֶּה בְּקַרְשִׁים בְּוַדַּאי אֶפְשָׁר לְהִשָּׁמַע שָׁם קוֹל הַבָּרָה וַהֲרֵי הוּא כְּמִרְתָּף, וְגַם בְּאֵינוֹ מְכֻסֶּה אֶפְשָׁר דְּדַוְקָא בְּאֵינוֹ עָמֹק הַרְבֵּה, אֲבָל אִם הַמָּקוֹם עָמֹק הַרְבֵּה אֶפְשָׁר דְּאֵינוֹ מוֹעִיל כְּמוֹ שֶׁהוּא מְעוּט לְגַבֵּי בִּנְיָן שֶׁעַל גַּבָּיו, וְצָרִיךְ עִיּוּן.** וְדַע דִּבְמִשְׁנָתֵנוּ נָקַט בּוֹר וְדוּת לְעִנְיַן קוֹל הַבָּרָה, וּכְפִי הַמְבֹאָר בַּשַּׁ״ס בְּבָא בְּתְרָא דַּף ס״ד (ע״א) בּוֹר בְּקַרְקַע וְדוּת בִּבְנְיָן, וּלְפִי פֵּרוּשׁ הָרַמְבַּ״ם בְּפֵרוּשׁ הַמִּשְׁנָה בִּנְיַן הַדּוּת הוּא עַל גַּבֵּי קַרְקַע, עַיֵּן בְּפֵרוּשׁוֹ בְּמַתְנִיתִין דְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה (פ״ג מ״ז), וּבְבָבָא בְּתְרָא פֶּרֶק ד׳ (מ״ב), וּבְכֵלִים פֶּרֶק ה׳ (מ״ו), וְכֵן פֵּרַשׁ רַשׁ״י בְּסוּכָּה דַּף כ״ז (ע״א ד״ה בור ודות). אִיבָּרָא דְּלִכְאוֹרָה רַשׁ״י סוֹתֵר אֶת עַצְמוֹ, דִּבְעֵרוּבִין ק״כ עַמּוּד ב׳ (ד״ה בור) פֵּרַשׁ שָׁבוֹר וְדוּת שְׁנֵיהֶם בְּתוֹךְ הַקַּרְקַע, עַיֵּן שָׁם. וְכֵן הָרַמְבַּ״ם בְּהִלְכוֹת מְכִירָה פֶּרֶק כ״ה (ה״ב) כָּתַב גַּם כֵּן דְּדוּת הוּא בְּקַרְקַע אֶלָּא שֶׁהוּא בִּבְנְיָן. וְעַיֵּן בְּאֵלִיָּה רַבָּה (סק״א) שֶׁהִקְשָׁה עַל דִּבְרֵי הַמָּגֵן אַבְרָהָם הַנַּ״ל מֵהָא דְּדוּת לְפֵרוּשׁ קַמָּא שֶׁהוּא בְּנוּי עַל גַּבֵּי קַרְקַע, הֲרֵי דָּגִם בִּבְנְיָן שֶׁעַל גַּבֵּי קַרְקַע אֶפְשָׁר לִהְיוֹת קוֹל הַבָּרָה, וּמְשׁוּם זֶה כָּתַב לְהַחְמִיר בְּכָל גְּוָנִי, עַיֵּן שָׁם. וּלְדִידֵיהּ מַה שֶּׁאָמַר שָׁם בְּגִמְרָא (ב״ב) אֶחָד הַבּוֹר וְאֶחָד הַדּוּת בְּקַרְקַע, הַיְינוּ שֶׁעִקַּר הַדּוּת הוּא בְּקַרְקַע, וְדוֹחֵק. אֲכָל בֶּאֱמֶת נִרְאֶה לוֹמַר לְשִׁיטַת הַמָּגֵן אַבְרָהָם, דִּלְכוֹלֵי עָלְמָא דּוּת הוּא בְּתוֹךְ הַקַּרְקַע כְּבוֹר וּמְחִלּוֹת, דְּכַחֲדָא חֲשִׁיב לְהוּ בְּפֶרֶק הַמּוֹכֵר אֶת הַבַּיִת (ב״ב שם), וְכֵן מִשְׁמַע שָׁם בַּסּוּגְיָא דַּף ס״ג עַמּוּד ב׳, עַיֵּן שָׁם, אֶלָּא שֶׁבְּנוּי בִּכְתָלִים, וְהַכְּתָלִים יוֹצְאִים שִׁעוּר אַמָּה אוֹ יוֹתֵר מֵעַל הַקַּרְקַע. וְנִרְאֶה עוֹד שֶׁהַדּוּת הוּא מִקְרָה מִלְמַעְלָה, וְזֶה שֶׁכָּתַב הַמָּגֵן אַבְרָהָם שֶׁהוּא כְּעֵין מְרַתֶּף. וּלְפִי זֶה אֵין סְתִירָה כְּלָל בֵּין הַפְּרוּשִׁים, דְּגַם הַמְפָרְשִׁים שֶׁכָּתְבוּ דְּדוּת הוּא עַל גַּבֵּי קַרְקַע כַּנָּתָם לְהַכְּתָלִים הָעוֹדְפִים וְהַיּוֹצְאִים, אֲבָל עִקַּר הַדּוּת הוּא כְּמוֹ בּוֹר חָפוּר בַּקַּרְקַע לְכוֹלֵי עָלְמָא. וְנִיחָא בָּזֶה לְשׁוֹן פֵּרוּשׁ הַמִּשְׁנָה לְהָרַמְבַּ״ם בְּפֶרֶק ד׳ (שם) דְּבִבְנְיָן בְּתַרְתֵּי נִרְאִין עַיֵּן שָׁם, וּבָזֶה מְיֻשָּׁב הֵכֵל. וּפְשׁוּט דְּבָזֶה שֶׁיּוֹצְאִים הַכְּתָלִים מִמַּעַל לָא מְשַׁנֵּי לְהוּ כְּבִנְיָן שֶׁעַל גַּבֵּי קַרְקַע, שֶׁהֲרֵי הוּא מוּעָט לְגַבֵּי הַדּוּת שֶׁבְּתוֹךְ הַקַּרְקַע, וְנִרְאֶה שֶׁזֶּה הָיָה דַּעַת מָגֵן אַבְרָהָם בְּפֵרוּשׁ דּוּת, וּלְהָכִי הִסְמִיךְ לִדְינָא דְּדוּת הַאי דִּבְנְיָן שֶׁרַבּוּ עַל גַּבֵּי הַקַּרְקַע מִשְׁוֵי לֵיהּ לְבִנְיָן, וְכֵן נִרְאֶה שֶׁפֵּרַשׁ הַגְּרַ״ז (ס״א) בְּדִבְרֵיהֶן עַיֵּן שָׁם, וְכֵן נָכוֹן לְדִינָא. וְדַע דִּבְעֵנְיָנֵנוּ הִשְׁמִיט הָרַמְבַּ״ם (פ״א ה״ח) דִּינָא דְּדוּת וְכָתַב מְעָרָה בִּמְקוֹמָהּ, וְהוּא כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ דְּדוּת הוּא גַּם כֵּן מְקֹרָה מִלְמַעְלָה כְּעֵין מְעָרָה. **וְדַע עוֹד דְּיֵשׁ לְהִסְתַּפֵּק בְּמַה שֶּׁנָּהוּג בִּבְנְיָנֵי חוּמָה לַעֲשׂוֹת קוֹמָה תַּחְתּוֹנָה וְהוּא דִּירָה גְּמוּרָה מִתַּחַת לַקַּרְקַע, וְהַחַלּוֹנוֹת הֵם לְמַעְלָה מִן הַקַּרְקַע סְמוּךְ לָאָרֶץ, הַתּוֹקֵעַ שָׁם מַה דִּינוֹ לְהָעוֹמְדִים בַּחוּץ, אוּלַי אֵין הַקּוֹל מִתְגַּלְגֵּל שָׁם וּמִתְעָרֵב עִם קוֹל הַבָּרָה כְּמוֹ בְּבוֹר וּבְדוּת, וְצָרִיךְ עִיּוּן:**

*** וְאִם קוֹל הַבָּרָה שָׁמְעוּ לֹא יָצְאוּ. עַיֵּן בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה** (סק״ד) **שֶׁדָּבָר זֶה תָּלוּי לְפִי עֹמֶק הַבּוֹר וְהִתְרַחֲקוֹ מִמֶּנּוּ. וְכָתַב הַט״ז** (סק״א) **דִּלְפִי זֶה אֲפִלּוּ בְּתוֹקֵעַ בְּבֵית הַכְּנֶסֶת וְיֵשׁ עוֹמְדִים בְּחוּץ קָצָת רָחוֹק מִמֶּנּוּ, יֵשׁ בָּזֶה גַּם כֵּן שִׁיכּוּת הַבְחָנָה לְפִי הָרְחוֹק מִבֵּית הַכְּנֶסֶת, עַיֵּן שָׁם.** [וְאֵין לְהַקְשׁוֹת עַל דִּבְרֵיהֶן מִפִּרְקֵי תְּפִלִּין (כז:) דְּלֹא אַשְׁכַּח דִּינָא דְּקוֹל הַבָּרָה אֶלָּא בְּבוֹר וְדוּת, וְאִם אִיתָא הָוֵי לֵיהּ לְמִכְלַל גַּם בֵּית הַכְּנֶסֶת וּלְעִנְיַן עוֹמֵד מִחוּץ לוֹ בְּרָחוֹק מָקוֹם וּכְמוֹ דְּמַבְיָא בְּסֵיפָא אֲחוֹרֵי בֵּית הַכְּנֶסֶת לְעִנְיַן כַּוָּנָה, וּמִשְׁמַע מִזֶּה דְּלָא שַׁיְיכָא כְּלָל דִּינָא דִּעְרוּבּוּב קָלָא בְּבֵית וַאֲפִלּוּ בְּרָחוֹק מָקוֹם, יֵשׁ לוֹמַר דְּרָצָה לְהַשְׁמִיעֵנוּ לְהָפוּךְ דַּאֲפִלּוּ בְּעוֹמֵד סָמוּךְ לוֹ מַמָּשׁ וְשָׁמַע קוֹל הַשּׁוֹפָר בְּוַדַּאי, יָצְיֵר גַּם כֵּן דְּלֹא יָצָא, כְּגוֹן הֵיכָא שֶׁלֹּא כִּוֵּן לִבּוֹ, וְדוֹחֵק]. נִרְאֶה מֵהַט״ז דְּמִפָּרֵשׁ ׳קוֹל הַבָּרָה׳ קוֹל חָלוּשׁ, וְקוֹל הַנִּשְׁמָע מִחוּץ לַבִּנְיָן וּמֵרָחוֹק אֵינוֹ כָּל כָּךְ חָזָק כְּמוֹ קוֹל שֶׁנִּשְׁמָע מִקָּרוֹב וּמִבִּפְנִים. אֲבָל לַעֲנִיּוּת דַּעְתִּי דְּקוֹל הַבָּרָה הָאָמוּר לְעִנְיַן שׁוֹפָר פֵּרוּשׁוֹ קוֹל מְעֹרָבֵב, וּכְלִישָׁנָא דִּגְמָרָא בְּסוּגְיָין (כח.) לִיפּוּק בְּתִחְלַּת תְּקִיעָה מִקְּפִיהּ דְּלִישָׁנָא קַלֵּיהּ, וְקוֹל כָּזֶה אֵינוֹ נִשְׁמָע מִחוּץ לְבִנְיָן שֶׁעַל גַּבֵּי קַרְקַע וַאֲפִלּוּ בְּעוֹמֵד רָחוֹק מִמֶּנּוּ, אֶלָּא בְּקוֹל שֶׁיָּצָא מִתַּחַת הַקַּרְקַע. וְכֵן מָצָאתִי לְהַדְיָא לְרַבֵּנוּ מְנוֹחַ וְזֶה לְשׁוֹנוֹ עַל מַה שֶּׁכָּתַב הָרַמְבַּ״ם (פ״א ה״ח) בּוֹר וּמְעָרָה, אֲמַר הַמְפָרֵשׁ, בּוֹר הוּא בַּחֲפִירָה וְהוּא עָגֹל, וּמְעָרָה הוּא מִקְרֶה בְּקַרְוֵי וּמְרֻבַּעַת, וְדָרְךְ אֵלֶּה הַמְּקוֹמוֹת כְּשֶׁאָדָם צוֹעֵק וּמְדַבֵּר אוֹ תּוֹקֵעַ בָּהֶן, שֶׁמִּתְבַּלְבֵּל הַקּוֹל וְנִרְאֶה כְּאִלּוּ אַחֵר מְדַבֵּר בְּנֶגְדּוֹ, וְאוֹתָן הָעוֹמְדִים בְּבוֹר וְכוּ׳, לְפִי שֶׁהַקּוֹל אֵינוֹ מִתְבַּלְבֵּל לָהֶם, אֲבָל הָעוֹמְדִים בְּחוּץ שֶׁהַקּוֹל מִתְבַּלְבֵּל לָהֶם יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר בְּבוֹר וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם. אַחֵר זֶה מָצָאתִי בַּהֲלָכָה בְּרוּרָה (סק״ב) וּבְמַשֶּׁה יְהוּדָה (סק״ב) שֶׁחוֹלְקִים גַּם כֵּן עַל הַט״ז. וְעַיֵּן שָׁם בְּמַשֶּׁה יְהוּדָה שֶׁמְּסַיֵּם דְּלֹא אָמְרוּ אֶלָּא בְּבוֹר, אֲבָל בִּמְקוֹמוֹת שָׁוִים פְּשִׁיטָא דְּלָא שַׁנֵּי לָן בֵּין עוֹמְדִים בְּקָרוֹב אוֹ בְּרָחוֹק, דְּכָל שֶׁמַּגִּיעַ לָהֶם הַקּוֹל, לְעוֹלָם קוֹל שׁוֹפָר הֵם שׁוֹמְעִים, וְאִם הֵם רְחוֹקִים יוֹתֵר גַּם הַקּוֹל לֹא שָׁמְעוּ, עַיֵּן שָׁם. וּמִכָּל מָקוֹם **לְמַעֲשֶׂה אֵין לָזוּז מִדִּבְרֵי הַט״ז, שֶׁכָּל הָאַחֲרוֹנִים הֶעְתִּיקוּ דִּבְרֵיו לַהֲלָכָה דְּהַשּׁוֹמֵעַ קוֹל שׁוֹפָר מֵאֲחוֹרֵי בֵּית הַכְּנֶסֶת**

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

רִאשׁוֹן בֵּין בְּיוֹם שֵׁנִי: **כג** (פט) **יָכוֹל לִתֵּן וְכוּ׳.** אַף עַל גַּב (קלח) דְּמִתַּקְנוֹ בְּכָךְ, כֵּיוָן דְּלֹא מִנְבְּרָא מִלְּתָא דְּהָוֵי עֲבָדָא דְּחֹל, שֶׁהֲרֵי מֻדְּחִין כָּלִים בְּיוֹם טוֹב, שָׁרִי: **(צ) מִפְּנֵי הַכָּבוֹד.** פֵּרוּשׁ מִפְּנֵי כְּבוֹדוֹ שֶׁל מָקוֹם, (קלט) שֶׁלֹּא יִהְיוּ מְצוּוֹת בְּזוּיוֹת עָלָיו, וְלָכֵן אֲפִלּוּ אִם הִתּוֹקֵעַ מוֹחֵל עַל זֶה גַּם כֵּן אָסוּר [אַחֲרוֹנִים]:

א (א) **בְּתוֹךְ הַבּוֹר.** הוּא דְּיֵנָא דִּמְשָׁנָה (כז:). (ט) וְכָתְבוּ הָרִאשׁוֹנִים שֶׁמִּשְּׁנָה זוֹ לְצָרְךְ נִשְׁנָה, בְּשָׁעַת הַגְּזֵרָה שֶׁגָּזְרוּ הָאֻמּוֹת שֶׁלֹּא יִקְיְמוּ יִשְׂרָאֵל אֶת הַמְּצוֹוֹת, וְנִתְחַבְּאוּ בְּבוֹרוֹת וּבִמְעָרוֹת לְקַיֵּם: **(ב) אוֹ בְּתוֹךְ הַמְּעָרָה.** וְהוּא הַדִּין (ג) מְרַתֵּף וּכְהַאי גַּוְנָא מָקוֹם שֶׁהוּא תַּחַת הַקַּרְקַע, שֶׁקּוֹל הַתְּקִיעָה מִתְעָרֵב עִם קוֹל הַבָּרָה לְעוֹמְדִים בַּחוּץ. וּבִבְנְיָן שֶׁרַבּוּ עַל הַקַּרְקַע וּמִקְצָתוֹ בְּתוֹךְ הַקַּרְקַע שָׁרִי, דְּעַל יְדֵי שֶׁרַבּוּ לְמַעְלָה מִן הַקַּרְקַע לֹא מִתְבַּלְבֵּל הַקּוֹל וְנִשְׁמָע קוֹל שׁוֹפָר אַף לָעוֹמְדִים מִבַּחוּץ. וְעַיֵּן בְּאוּר הֲלָכָה (ד״ה או בתוך) מַה שֶּׁכָּתַבְנוּ בָּזֶה: **(ג) אוֹתָן הָעוֹמְדִים בְּתוֹךְ וכו׳.** דִּבְתוֹךְ הַבּוֹר גּוּפָא (ג) אֵינוֹ נִשְׁמָע קוֹל הַבָּרָה. וְלָאו דַּוְקָא אִם כָּל גּוּפָם בַּבּוֹר, (ד) אֶלָּא אֲפִלּוּ הִכְנִיסוּ רַק רֹאשָׁם לַבּוֹר סַגִּי: **(ד) וְהָעוֹמְדִים מִבַּחוּץ.** וּבְהֵיָה כֻּלּוֹ בְּתוֹךְ הַבּוֹר (ה) רַק שֶׁרֹאשׁוֹ חוּץ לַבּוֹר, כְּעוֹמֵד מִבַּחוּץ דָּמֵי: **(ה) יָצְאוּ.** וְהוּא שֶׁיִּתְכַּוֵּן הַתּוֹקֵעַ לְהוֹצִיאָם, (ו) אוֹ בְּשֶׁלִּיחַ צִבּוּר שֶׁדַּעְתּוֹ מִן הַסְּתָם לְהוֹצִיא לְכוּלֵּי עָלְמָא: **(ו) וְאִם קוֹל הַבָּרָה שָׁמְעוּ.** פֵּרוּשׁ (ז) שֶׁעִם קוֹל הַשּׁוֹפָר שָׁמְעוּ לְבַסּוֹף קוֹל הַבָּרָה לֹא יָצְאוּ, שֶׁהֲרֵי קוֹל פָּסוּל מְעֹרָב עִם קוֹל הַשּׁוֹפָר: **(ז) לֹא יָצְאוּ.** וְכָתְבוּ הַפּוֹסְקִים (ח) דְּסִבַּת דְּבָר זֶה תָּלוּי בְּעֹמֶק הַבּוֹר

כג (קלח) רִיטְבָּ״א (לב: ד״ה אם): **(קלט)** רַמְבַּ״ם (פ״א ה״ד):

א (ט) ר״ן (ז. ד״ה וגרסי׳) בְּשֵׁם רַב הַאי גְּאוֹן. וְכֵן כָּתַב הָרִיטְבָּ״א (כז: ד״ה מתני׳ התוקע): **(י)** מָגֵן אַבְרָהָם (סק״א): **(ג) מִלְּשׁוֹן רַשׁ״י** (כז: ד״ה אותן) **מִשְׁמַע דְּשֵׁם לְעוֹלָם נִשְׁמַע קוֹל שׁוֹפָר, אֲכָן מִלְּשׁוֹן הָרִיטְבָּ״א** (שם ד״ה גמ׳ אמר) **מְבֹאָר דְּמִן הַסְּתָם נִשְׁמַע שָׁם קוֹל שׁוֹפָר, וּבְנִרְאֶה לוֹ דְּקוֹל הַבָּרָה שָׁמַע בְּוַדַּאי לֹא יָצָא, עַיֵּן שָׁם. וְאֲשֶׁר שָׁגַם רַשׁ״י וּשְׁאָרֵי מְפָרְשִׁים מוֹדִים לָזֶה:** **(ד)** רִיטְבָּ״א (ד״ה מתני׳ התוקע): **(ה)** גְּמָרָא (כח.): **(ו)** רֹאשׁ הַשָּׁנָה כ״ט (ע״א): **(ז)** רַשׁ״י (כח. ד״ה אם קול הברה). וְכֵן מוּכָח בְּשַׁ״ס (כח.) דְּקָאָמַר דְּלִיפּוּק בְּתִקְיעָה מִקַּמֵּי דְּלִיעַרְבֵיהּ קַלֵּיהּ. [וְעַיֵּן גַּם כֵּן בְּבֵאוּר הֲלָכָה (ד״ה ואם) מַה שֶּׁכָּתַבְנוּ בְּשֵׁם הָרַמְבַּ״ן וְרִיטְבָּ״א בָּזֶה]. אֲכָן בְּטוּר כָּתַב שֶׁאֵין שׁוֹמְעִין אֶלָּא קוֹל הַבָּרָה, וְאוּלַי לָאו דַּוְקָא נָקַט: **(ח)** בֵּית יוֹסֵף (ד״ה ומ״ש אבל) בְּשֵׁם הָרֹאשׁ״ש (פ״ג סי׳ ח). וּמַה שֶּׁכָּתַבְנוּ וְיֵשׁ אוֹמְרִים עוֹד וְכוּ׳, הוּא דַּעַת הַט״ז (סק״א):

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

יָצְאוּ. (ח) וְכֵן הַתּוֹקֵעַ לְתוֹךְ (ט) חָבִית גְּדוֹלָה וְכַיּוֹצֵא בָּהּ, אִם קוֹל שׁוֹפָר שָׁמַע, יָצָא, וְאִם קוֹל הֶבָרָה שָׁמַע, לֹא יָצָא: **ב** [ג]אִם הִתְחִיל לִתְקֹעַ בְּבוֹר (ט) וְעָלָה חוּץ לַבּוֹר וּגְמָרָהּ, יָצָא, שֶׁכָּל מַה שֶּׁשָּׁמַע בֵּין בְּפְנִים בֵּין בַּחוּץ הָיָה קוֹל שׁוֹפָר. הַגָּהּ: (י) וְכֵן אוֹתָם שֶׁהָיוּ בַּבּוֹר (ג) בִּתְחִלַּת הַתְּקִיעָה (גמרא מ:): **ג** [ד]הַשּׁוֹמֵעַ מִקָּצָת תְּקִיעָה (יא) *)שֶׁלֹּא בְּחִיּוּב, וּמִקָּצָתָהּ בְּחִיּוּב. אוֹ שֶׁאָמַר לַתּוֹקֵעַ (יב) בְּמִתְעַסֵּק כַּיּוֹצֵא לְהוֹצִיאֵנִי יְדֵי חוֹבָתִי, (יג) וְתָקַע וּמָשַׁךְ בָּהּ שִׁעוּר תְּקִיעָה, (יד) [ה]לֹא יָצָא, (טו) [ו]וְיֵשׁ אוֹמְרִים (ז) שֶׁיָּצָא

ג מִימְרָא דְּרַבָּא שָׁם (כח.).
ד רַבֵּנוּ יְרוּחָם (נתיב ו ח״ב).
*) (כְּגוֹן קֹדֶם שֶׁעָלָה עַמּוּד הַשַּׁחַר). ה שָׁם בְּשֵׁם יֵשׁ אוֹמְרִים וְשָׁכַן עִקַּר וְשָׁלַח נִרְאֶה שֶׁהִסְפִּיקָם הָרֹא״שׁ (פ״ג סי׳ ח) וְכֵן כָּתַב הַשּׁוּר בְּשֵׁם בַּעַל הָעִטּוּר (ח״ב דף צט.). ו שָׁם בְּשֵׁם יֵשׁ אוֹמְרִים וְכֵן כָּתַב הַשּׁוּר.

בַּאֵר הֵיטֵב

ב (ג) **חָבִית.** אֲפִלּוּ הְעוֹמֵד בְּתוֹכוֹ. ר״ן (ד״ה גמרא) מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ב). וְאֲפִלּוּ הַתּוֹקֵעַ עַצְמוֹ שָׁם, תְּלוּי בְּהֶבְחֵנָתָם אִם קוֹל שׁוֹפָר שָׁמְעוּ יָצְאוּ. עַטָּרַת זְקֵנִים (ד״ה וכן התוקע): **ב** (ג) **בְּתַחֹתֶּת.** אֲפִלּוּ לֹא יָצְאוּ לְחוּץ יָצְאוּ יְדֵי חוֹבָתָם, דְּכִשֶּׁאָדָם בְּבוֹר וְהַשּׁוֹפָר בַּחוּץ שׁוֹמֵעַ קוֹל שׁוֹפָר. בַּ״ח (ס״א), מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ד). וְטֵ״ז סָעִיף קָטָן ג׳ לֹא כָּתַב כֵּן, עַיֵּן שָׁם: **ג** (ז) **שֶׁיָּצָא.** וְרִאשׁוֹן עִקַּר. פּוֹסְקִים וְאַחֲרוֹנִים:

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

אוֹ בְּרִחוּק הַמָּקוֹם, וְכָל אָדָם יֵשׁ בְּיָדוֹ לְהִבָּחֵין וּלְהַכִּיר אִם קוֹל שׁוֹפָר שָׁמַע בְּלִחוּד אוֹ מְעֹרָב בּוֹ קוֹל הֶבָרָה. [א]וְיֵשׁ אוֹמְרִים עוֹד דְּאֲפִלּוּ הִתּוֹקֵעַ בְּבֵית הַכְּנֶסֶת וְיֵשׁ עוֹמְדִים בַּחוּץ קָצָת רָחוֹק מִמֶּנּוּ, שַׁיָּךְ בָּזֶה גַּם כֵּן הַבְחָנָה לְפִי הָרִחוּק מִבֵּית הַכְּנֶסֶת. וְעַיֵּן בְּאוּר הֲלָכָה (ד״ה ואם קול) מַה שֶּׁהַבְנוּ מִזֶּה. (ט) וְיֵשׁ מִי שֶׁמַּחְמִיר וְאוֹמֵר דְּלְעוֹמְדִים מִבַּחוּץ תָּמִיד נִשְׁמָע קוֹל הֶבָרָה, (י) וְיֵשׁ לְחוֹשׁ לְדַעָה זוֹ שֶׁלֹּא בְּשָׁעַת הַדְּחָק וְלִתְקוֹעַ עוֹד פַּעַם, אֲבָל בִּלְאֵי בְּרָכָה, עַד שֶׁיִּהְיֶה בָּרוּר לוֹ שֶׁקּוֹל הֶבָרָה שָׁמַע: (ח) **וְכֵן הַתּוֹקֵעַ וְכוּ׳.** הַמַּחְבֵּר לֹא חִלֵּק כָּאן בֵּין עוֹמְדִים בְּתוֹךְ הֶחָבִית לְעוֹמֵד חוּצָה לָהּ וּכְמוֹ שֶׁחִלֵּק לְעִנְיַן בּוֹר, (יא) מִשּׁוּם דְּאֵין דֶּרֶךְ בְּנֵי אָדָם לִכָּנֵס בְּתוֹךְ חָבִית כְּמוֹ שֶׁדֶּרֶךְ לִכָּנֵס בְּבוֹר, וְרַק מַכְנִיס הַשּׁוֹפָר לְשָׁם וְתוֹקֵעַ וְהוּא עוֹמֵד מִבַּחוּץ. כָּאן בֵּין עוֹמְדִים בְּתוֹךְ הֶחָבִית לְעוֹמֵד חוּצָה לָהּ וּכְמוֹ שֶׁחִלֵּק לְעִנְיַן בּוֹר, (יא) מִשּׁוּם דְּאֵין דֶּרֶךְ בְּנֵי אָדָם לִכָּנֵס בְּתוֹךְ חָבִית כְּמוֹ שֶׁדֶּרֶךְ לִכָּנֵס בְּבוֹר, וְרַק מַכְנִיס הַשּׁוֹפָר לְשָׁם וְתוֹקֵעַ וְהוּא עוֹמֵד מִבַּחוּץ. (יב) [ב]וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּמִשּׁוּם הָכִי לֹא חִלֵּק בָּזֶה הַמַּחְבֵּר, דְּבְחָבִית הֶבָרָתָהּ גְּדוֹלָה וַאֲפִלּוּ הָעוֹמֵד בְּתוֹכָהּ אֶפְשָׁר שֶׁשּׁוֹמֵעַ קוֹל הֶבָרָה, וְעַל כֵּן יֵשׁ לְהַחְמִיר בָּזֶה וְלֹא חָלַק בָּזֶה בֵּין תּוֹקֵעַ בְּבוֹר וְלִתְקֹעַ בִּלְי בְּרָכָה, אֶלָּא אִם כֵּן בְּרוּר לוֹ שֶׁקּוֹל שׁוֹפָר שָׁמַע: **ב** (ט) **וְעָלָה חוּץ לַבּוֹר וְכוּ׳.** וּמַיֵּירֵי (יג) שֶׁבְּיָחַד הוֹצִיא רֹאשׁוֹ וְהַשּׁוֹפָר מִן הַבּוֹר. וּמִלְּתָא דְּפִשִׁיטָא הוּא דְּשָׁרֵי, אֶלָּא דְּקָא מַשְׁמַע לָן דְּלֹא חָיְשִׁינַן לְמִגְזַר דִּלְמָא אַפִּיק רֵישֵׁיהּ מֵעַל לַבּוֹר וְאַכַּתִּי שׁוֹפָר בַּבּוֹר וְתָקַע, וְאָפְשָׁר בָּזֶה לִשְׁמַע קוֹל הֶבָרָה (גְּמָרָא (כח.)). וּבְהוֹצִיא הַשּׁוֹפָר תְּחִלָּה וְרֹאשׁוֹ עֲדַיִן בַּבּוֹר וְתָקַע אִם חָיְשִׁינַן בָּזֶה לְקוֹל הֶבָרָה, (יד) תָּלוּי בִּפְלוּגְתַּת הַפּוֹסְקִים אִם מְחוּץ לְבְפָנִים נִשְׁמַע קוֹל הֶבָרָה, וְיִתְבָּאֵר בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה לְקַמָּיהּ (סק״י): (י) **וְכֵן אוֹתָם שֶׁהָיוּ בַּבּוֹר וְכוּ׳.** פָּרוּשׁ (טו) וְעָלוּ גַּם כֵּן בְּיַחַד עִם הַתּוֹקֵעַ וְשָׁמְעוּ גְּמַר הַתְּקִיעוֹת בַּחוּץ, וְיָצְאוּ יְדֵי חוֹבָתָם גַּם כֵּן מִטַּעַם הַנַּ״ל, שֶׁכָּל מַה שֶּׁשָּׁמְעוּ הָיָה קוֹל שׁוֹפָר. (טז) וְיֵשׁ מְקִלִּים בָּזֶה אֲפִלּוּ לֹא יָצְאוּ כְּלָל, רַק שָׁמְעוּ גְּמַר הַתְּקִיעוֹת שֶׁתָּקַע בַּחוּץ בִּהְיוֹתָם בַּבּוֹר, וְלֹא חָיְשִׁינַן לְקוֹל הֶבָרָה, [ג]דְּדַוְקָא מִבְּפָנִים לַחוּץ נִשְׁמַע קוֹל הֶבָרָה, אֲבָל לֹא מִבַּחוּץ לִפְנִים. וּלְמַעֲשֶׂה יֵשׁ לְהַחְמִיר (יז) בְּשֶׁלֹּא יָצְאוּ לְתוֹקֵעַ שֵׁנִית בְּלִי בְּרָכָה אִם אֵינוֹ בָּרוּר לָהֶם שֶׁקּוֹל שׁוֹפָר שָׁמְעוּ. הַתּוֹקֵעַ שֶׁהִכְנִיס שׁוֹפָר לַבּוֹר וְתָקַע, וְהוּא בְּעַצְמוֹ עוֹמֵד כֻּלּוֹ מִבַּחוּץ, הָעוֹמְדִים בַּבּוֹר יָצְאוּ בִּתְקִיעָתוֹ, (יח) וְהוּא עַצְמוֹ לֹא יָצָא, אֶלָּא אִם כֵּן בָּרוּר לוֹ שֶׁקּוֹל שׁוֹפָר שָׁמַע: **ג** (יא) **שֶׁלֹּא בְּחִיּוּב.** כְּגוֹן קָדֶם עֲמוּד הַשַּׁחַר וּכְדִלְקַמָּן בְּסִימָן תקפ״ח (ס״א): (יב) **בְּמִתְעַסֵּק.** לְהִתְלַמֵּד אוֹ לְשֵׁם שִׁיר בְּעָלְמָא דְּלֹא יָצָא, וּכְדִלְקַמָּן סִימָן תקפ״ט סָעִיף ח׳: (יג) **וְתָקַע וּמָשַׁךְ.** רְצוֹנוֹ לוֹמַר שֶׁהָאֲרִיךְ תְּקִיעָתוֹ בִּשְׁבִילוֹ: (יד) **לֹא יָצָא.** שֶׁהָרֵי עַל כָּל פָּנִים (יט) חָסֵר לוֹ הַתְּחָלַת הַתְּקִיעָה. (כ) וְהוּא הַדִּין נַמִּי אִם כָּל הַתְּקִיעָה הָיָה בְּחִיּוּב, אֶלָּא שֶׁהוּא נִכְנַס בְּאֶמְצַע הַתְּקִיעָה אוֹ שֶׁיָּצָא מִבֵּית הַכְּנֶסֶת בְּאֶמְצַע הַתְּקִיעָה וְשׁוּב לֹא שָׁמַע, לֹא יָצָא, אַף עַל פִּי שֶׁהָיָה שִׁעוּר תְּקִיעָה בְּמָה שֶׁשָּׁמַע, וּכְמָאן דְּשָׁמַע חֲצִי שִׁעוּר תְּקִיעָה דָּמֵי: (טו) **וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּיָצָא.** [ד]וְסֵבָרָא רִאשׁוֹנָה (כא) עִקָּר וְצָרִיךְ לַחֲזֹר וְלִתְקֹעַ, וְאַף עַל פִּי כֵן (כב) לֹא יְבָרֵךְ עָלָיו דְּסָפֵק

בֵּאוּר הֲלָכָה

בְּרִחוּק מָקוֹם, תָּלוּי לְפִי הַבְחָנָתוֹ אִם שָׁמַע קוֹל שׁוֹפָר אוֹ קוֹל הֶבָרָה. וּמִדִּבְרֵי רַבֵּנוּ מְנוֹחַ גַּם כֵּן אֵין רְאָיָה לְנֶגֶד דִּבְרֵי הַשּׁ״ז, שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁהוּא מְפֹרָשׁ קוֹל הֶבָרָה הוּא עַל יְדֵי בִּלְבּוּל הַקּוֹל, אֶפְשָׁר דְּעַל יְדֵי רְחוּק מָקוֹם נִקְרָא גַּם כֵּן קוֹל הֶבָרָה. וְעַיֵּן בְּגִשְׁרֵי דַּף פ״ט (ע״א) לֹא שָׁמַעְתִּי קוֹל הֶבָרָה אֶלָּא כְּדֵי שֶׁיְּהֵא נָרוּת דּוֹלְקוֹת וּמְשׁוֹת מַצְעוֹת, אֶלְמָא דְּקוֹל הֶבָרָה אֵינוֹ מַגָּה דָּוְקָא עַל בִּלְבּוּל הַקּוֹל, אֶלָּא עַל קוֹל בְּעָלְמָא לֹא עַל דָּבָר בָּרוּר, וְעַל יְדֵי הָכָל הַבּוֹר שֶׁהוּא עוֹמֵד וּמִתְבַּלְבֵּל הַקּוֹל וְאֵינוֹ נִשְׁמָע קוֹל שׁוֹפָר בָּרוּר אַף שֶׁהוּא בְּסִמּוּךְ, וּסְבָרַת הַשּׁ״ז וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים דְּעַל יְדֵי רְחוּק מָקוֹם מְחוּץ לַבְּנִין גַּם כֵּן אֵין הַקּוֹל שׁוֹפָר בָּרוּר. וְדַע עוֹד דְּבַשּׁ״ס (כח.) קְמוֹתְבִינַן אַהָא דְּתָנֵן דְּתַחְתֹּלַת תְּקִיעָה בְּלִי סוֹף תְּקִיעָה כְּשֵׁר מַהָא דְּהַתּוֹקֵעַ לְתוֹךְ הַבּוֹר אִם קוֹל שׁוֹפָר שָׁמַע יָצָא וְאִם קוֹל הֶבָרָה שָׁמַע לֹא יָצָא, וְאַמַּאי לֵיפוֹךְ בְּתַחְלַת תְּקִיעָה מִקַּמֵּיהּ דִּילְיַרְבַּב קָלֵיהּ, וּמַשְׁמַע מִזֶּה דְּעִרְבּוּב הַקּוֹל אֵינוֹ בָּא בְּתַחְלַת הַתְּקִיעָה אֶלָּא בְּאֶמְצָעִיתָא, וְקָשֶׁה מִנָּא לֵיהּ דְּהָיְתָה שִׁעוּר תְּקִיעָה מִקַּמֵּי דְּהַתְחִיל הַקּוֹל לְהִתְעָרְבֵב. [וּלְדַעַת הַיֵּשׁ אוֹמְרִים (לקמן ס״ג) דְּאִם הָיָה שִׁעוּר תְּקִיעָה אַף לְהַמַּסְקָנָא יָצָא וּלְסָלְקָא דַּעְתָּךְ דְּגִמְרָא אַף בְּלֹא הָיָה שִׁעוּר תְּקִיעָה יָצָא נִיחָא, וְקָשְׁיְתָנוּ הִיא לְדַעָה רִאשׁוֹנָה]. וּמְצָאתִי לְהַרְמַבַּ״ן (כו. ד״ה והא דאמרינן) וְהָרִיטְבָ״א (כח. ד״ה ואמאי) שֶׁנָּמְדוּ בָּזֶה, וְתִרְצוּ דְּאֶפְשָׁר מִדְּלָא קָתָנֵי אִם קוֹל הֶבָרָה הוּא אֶלָּא קוֹל הֶבָרָה שָׁמַע, מַשְׁמַע אַף שֶׁהָיָה גַּם קוֹל שׁוֹפָר בְּתַחְלָתוֹ וּבְכִשְׁעוּר, אֲפִלּוּ הָכִי לֹא יָצָא אִם שָׁמַע גַּם קוֹל הֶבָרָה. וְכָתְבוּ עוֹד וְאִי נַמִּי קִים לְהוּ לְחַכָּמִים דְּלָא מִיעַרְבַב קָלָא בְּכוֹרוֹת אֶלָּא לְמַאן דְּמַאֲרִיךְ טוּבָא וְתָקַע בְּהוּ. עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. וּלְפִי תֵּרוּץ זֶה עִקַּר חֶשֶׁשׁ דְּקוֹל הֶבָרָה הוּא דָּוְקָא בְּאָרִיךְ בְּהַתְקִיעוֹת טוּבָא, אֲבָל בְּמַאֲרִיךְ בְּכָל תְּקִיעָה וּשְׁבָרִים רַק כְּפִי הַשִּׁעוּר שָׁנִּתְנוּ חֲכָמִים לִיקַּח כְּלַל קוֹל הֶבָרָה. אָמְנָם מִכָּל הַפּוֹסְקִים דְּסָתְמוּ בָּזֶה לֹא מְשַׁמַע כֵּן, וְעַל כָּרְחֲךָ דְּסִבִירִי לְהוּ כְּתֵרוּץ קַמָּא שֶׁל הָרַמְבַּ״ן. **וְדַע עוֹד דְּטָבָע הוּא לְתוֹקֵעַ בֵּין הָהָרִים אוֹ בְּיַעַר נִשְׁמַע קוֹל הַחוֹזֵר, וּמִדְּסָתְמוּ הַפּוֹסְקִים וְלֹא הִזְכִּירוּ דְּיֵשׁ לְחַדֵּר בְּעִנְיָן זֶה מִשְּׁמַע דְּאֵין זֶה עֵרְבּוּב הַקּוֹל, אֶלָּא הַקּוֹל נִכְפָּל אַחַר שֶׁנִּגְמַר הַקּוֹל הָרִאשׁוֹן:**

שַׁעַר הַצִּיּוּן

שׁוֹפָר נִשְׁמָע. **וְדַע דְּמִסְתְּעִיף זֶה מִבֹּאֵר דְּדִינָא דְּקוֹל הֶבָרָה שֶׁיֵּשׁ אֲפִלּוּ לְעִנְיַן הַתּוֹקֵעַ בְּעַצְמוֹ,** וְטַעֲמָא דְּמִלְּתָא הוּא דְּמִצְוַת שׁוֹפָר הוּא הַשְׁמָעָה וְלֹא הַתְקָעָה, וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב הָרֹא״שׁ בְּפֶרֶק ד׳ סִימָן (ו׳): (מו) בֵּית יוֹסֵף (ד״ה ומ״ש רבינו), טַ״ז (סק״ג), וּנְהַר שָׁלוֹם (סק״ג) וּמַטֵּה יְהוּדָה (סק״ב), וְכֵן כָּתַב הַחַתָּם סוֹפֵר בְּהַגָּהוֹתָיו: (מז) בַּ״ח (ס״א) וּמָגֵן אַבְרָהָם (סק״ד) וּפְרִי חָדָשׁ (ס״א): (מח) מַטֵּה אֶפְרַיִם (ס״ד וצ״ע ש״ס בס״ג): (מט) פְּרִי מְגַדִּים (משב״ז סק״א). וּמִסְתַּיֵּם דְּמִכָּל מָקוֹם מֻחְזָק בְּדָבָר מִיקָּרֵי לְהוֹצִיא אֲחֵרִים: **ג** (יט) **וְהוּא הַדִּין לְעִנְיַן הַתּוֹקֵעַ בְּעַצְמוֹ שֶׁאִם תָּקַע הַתְחָלַת הַתְּקִיעָה כְּמִתְעַסֵּק, וְאַחַר כָּךְ הִתְבּוֹנֵן וְגָמַר הַתְּקִיעָה לְשֵׁם מִצְוָה, גַּם כֵּן לֹא יָצָא:** (כ) פְּרִי חָדָשׁ וּמַטֵּה יְהוּדָה (סק״ג) וּפְרִי מְגַדִּים בְּדַעַת הַטּ״ז לְקַמָּן סִימָן תקפ״ח (סק״ד), וּיבֹאַר שָׁם בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (ס״ק יב). וְאֵין לְחַלֵּק בֵּין הָיָה מִקְצָת תְּקִיעָה פְּסוּלָה כְּמוֹ בְּתוֹקֵעַ מִקְצָת קֹדֶם שֶׁעָלָה עַמּוּד הַשַּׁחַר וּבֵין עִנְיָנוֹ שֶׁהַתְּקִיעָה כֻּלּוֹ בְּחִיּוּב רַק הוּא לֹא שָׁמְעָה בִּכְלָלָהּ, דְּזֶהוּ רַק לְפִי סְלָקָא דַּעְתִּיהּ דְּשַׁ״ס דַּף כ״ח עַמּוּד א׳, אֲבָל לְפִי הַמַּסְקָנָא דִּכְכִי קָאָמַר רַבָּה בְּתוֹקֵעַ וְעוֹלָה לֹא שָׁנִי לָן כְּלָל, וְכָל שֶׁלֹּא שָׁמַע כְּלָל תְּקִיעָה לֹא יָצָא, וְכֵן מַשְׁמַע בְּרֹא״שׁ בְּסוֹגְיָן (פ״ג סי׳ ח), עַיֵּן שָׁם. וְעַיֵּן לְקַמָּן בְּסִימָן תקפ״ח סָעִיף ד׳ בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (שם): (כא) מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ה) בְּשֵׁם הַפּוֹסְקִים, וְכֵן כָּתַב הַגְּרַ״א: (כב) מַטֵּה אֶפְרַיִם (ס״ד):

לִיקוּטֵי דִּבְרֵי הָרַב: א] בשו״ע הרב (ס״ה) נקט כדעה זו שהעומדים בריחוק מקום מבית הכנסת אפשר שישמעו קול הברה, אבל אם נראה להם ברור שקול שופר שמעו אינם צריכים להחמיר על עצמן ולשמוע שנית. **ב]** וכן נקט בשו״ע הרב (ס״ב) כדעה זו דאף העומדים תוך החבית אפשר שישמעו קול הברה כיון שהברתה גדולה. **ג]** נקט בשו״ע הרב (ס״ג). **ד]** והשו״ע הרב (ס״ד) הכריע כדעה הראשונה שמקצתה בחיוב ומקצתה שלא בחיוב לא יצא ידי חובתו אפילו אם היה שיעור תקיעה במה ששמע, ולא כתב שיחזור ויתקע ללא ברכה ומשמעות דבריו שהכריע בוודאי שצריך לשמוע כל התקיעה מתחילתה ועד סופה.

עוז והדר - Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah